MEMÒRIA

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA PREVENTIVA REALITZADA AL PASSEIG DE GRÀCIA, 43. CASA BATLLÓ DE BARCELONA (BARCELONÈS)

CODI: 083-16

PROMOTOR:

CASA BATLLÓ SLU

REALITZACIÓ:

Adrià Cubo Córdoba

ARQUEÒLEGS.CAT,S L

Artés, a 19 de setembre de 2019

INDEX

1.- INTRODUCCIÓ

Fitxa tècnica del jaciment 3

Situació geogràfica 4

2.- DADES GENERALS 6

Motivació 6

Emplaçament 7

Promotor 8

3.- MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA 8

Notícies històriques. Justificació i antecedents arqueològics previs 8

Projecte d'intervenció arqueològica 10

Metodologia 11

4.-TASQUES ARQUEOLÒGIQUES REALITZADES 11

Primera Fase 12

Segona Fase 22

Tercera Fase 29

5.- CONCLUSIONS 30

6.- **BIBLIOGRAFIA** 34

ANNEX 1

REPERTORI D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

ANNEX 2

INVENTARI FOTOGRÀFIC

ANNEX 3

PLANIMETRIA

Fitxa tècnica

JACIMENT: Barcelona
INTERVENCIÓ: Passeig de Gràcia, 43. Casa Batlló
MUNICIPI: Barcelona
COMARCA: Barcelonès
CODI: 083/16
EXPEDIENTS DGPC: R/N 470 K 121-NB 2016-1-17076
R/N 470 K 121- NB-2016-2-18202
R/N 470 K 121- NB-2018-/1-22352
COORDENADES UTM 31N/ ETRS89:
X: 430158.7
Y: 4582548.5
Z: 29.10 m snm.

RESUM: Control i seguiment arqueològic, seguint el projecte executiu, d'una nova escala, ascensor adaptat i sales tècniques en soterrani a la Casa Batlló

PARAULES CLAU : Rebaix, soterrani, fossat ascensor
CAMPANYA: Primera Fase: 11-29 de juliol 2016
Segona Fase: 16 agost a 16 setembre 2016
Tercera Fase: 19 juliol a 10 agost 2018
TIPUS D'INTERVENCIÓ: Intervenció arqueològica preventiva
TIPUS DE JACIMENT : Urbà
MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ: Zona inclosa dins una Zona d'Interès Arqueològic
CRONOLOGIA: Contemporània
DIRECCIÓ: Adrià Cubo Córdoba
TÈCNICA ARQUEOLOGA: Júlia Miquel i López
DIBUIX DE CAMP i DIGITALITZACIÓ: Júlia Miquel i López
EXECUCIÓ: ARQUEÒLEGS.CAT
PROMOTOR: CONSTRUCTORA D'ARO

1.- INTRODUCCIÓ

Situació geogràfica

La comarca del Barcelonès, comprèn el territori estès entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut com a Collserola i delimitat pels rius Llobregat i Besòs. Des del punt de vista morfològic s'observen dues grans unitats, Collserola i el Pla.

A la Serra de Collserola s'hi trobem una formació de horst compost per materials granítics i esquistosos, limitat al Nord pel Vallès (Sector central de la Depressió Prelitoral), a Llevant amb el Turó de Roquetes (Besòs), al Sud el Turó de Valldaura i a l'Oest pel Llobregat.

Quant al Pla, es troba obert a mar i limitat per la Serralada Litoral i a migjorn per la falla que segueix ran de mar des del Garraf i el turó de Montjuïc fins al Turó de Montgat, més enllà del Besòs. La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano- balear, va dibuixar el que a grans trets, havia de ser la costa catalana.

En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic, sedimentaren dipòsits marins del qual son testimonis una sèrie de petits i suaus turons (dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bota). La falla es fa visible al Pla ja que si des de Collserola els dipòsits baixen d'una manera continuada, suau i regular, al punt de contacte entre Ciutat Vella i l'Eixample es produeix una ruptura amb la presència d'un salt o esglaó d'uns 20 metres, clarament visible en la morfologia urbana (les baixades de Jonqueres, de la Via Laietana, els carrers d'Estruc, de les Moles o de Jovellanos). Aquest salt fou aprofitat per la defensa de la ciutat situant-hi les muralles o a nivell econòmic, amb la ubicació de diversos molins a la zona coneguda com de les moles (actual carrer de les Moles).

De l'esglaó cap al mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó que ens trobem un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents i dels deltes dels rius veïns i del corrent litoral.

En aquest sector del pla es formaren maresmes i estanyols, però com que la costa ha anat avançant, molts d'aquests ja no existeixen en l'actualitat tot i que molts d'ells han continuat vius en els topònims de la ciutat (Banyols, a la marina de Provençals; la Llavinera, a Portal Nou; la Llacuna i la Llanera al Llobregat o l'estany del Cagalell al Port).

Quan el terme municipal de Barcelona, aquest compren una extensió de 1.754.900 h i s'estén a la costa mediterrània en una plana de 5 Km d'amplada limitada al NW per la Serra de Collserola (que culmina a 512 metres amb el Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs.

La seva funció de capital sempre ha estat afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord Sud la Catalunya Central (el Llobregat i l'eix Besòs – Congost –Ter).

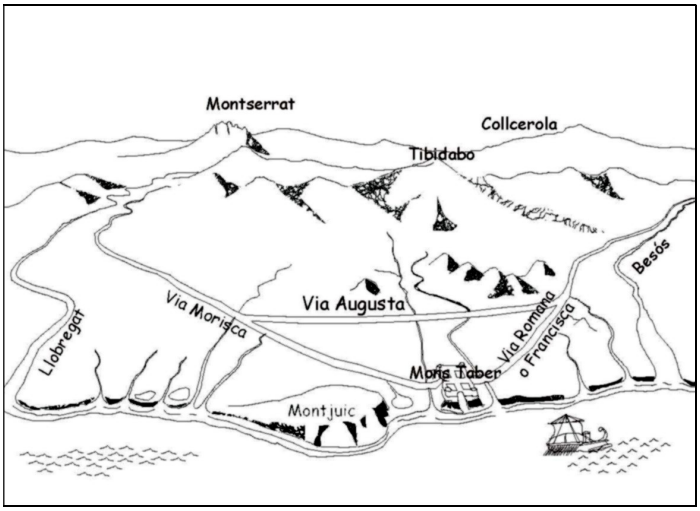

Recreació del Pla de Barcelona amb les principals vies

En definitiva es tracta d'un territori format a causa de l'acumulació de sediments provinents de les rieres, torrents i deltes dels rius propers a la ciutat així com de sediments marins, donat que en el transcurs dels segles Barcelona ha guanyat terreny al mar. En aquesta plana completament urbanitzada destaquen varies zones clarament diferenciades, el nucli antic que correspon a la primitiva ciutat romana damunt del Mont Tàber (15 metres) proper al mar; el nucli de Montjuïc al sud, que s'aixeca suaument al pla i que cau bruscament sobre el mar fent-se inexpugnable el seu accés des de aquesta posició i els ravals més pròxims que

s'originaren entorn aquests nuclis. Per altra banda, tenim tota una sèrie de nuclis poblacionals que emergits fora muralles acabaran essent absorbits per la ciutat en una de les seves dues importants crescudes (les muralles del S. XIII o l'expansió del S. XIX amb la creació de l' Eixample).

2.- DADES GENERALS

Motivació

La zona on s'intervé arqueològicament es situa a la finca núm 43 del Passeig de Gràcia al districte de l'Eixample, a Barcelona. Es tracta de la ***Casa Batlló***, edifici declarat BCIN segons Decret 1794/1969, 24-7,BOE. 20-8-1969. També està inclòs al Pla Especial de Protecció del patrimoni Arquitectònic i Catàleg del Districte 2, núm. D'element 165, Nivell A (identificador 1519). Les seves coordenades UT ETRS89 són X: 430158.7, Y: 4582548.5 i Z: 29,10 m snm.

La intervenció arqueològica va lligada al Projecte executiu de l'estructura d'una nova escala, ascensor adaptador i sales tècniques en soterrani a la Casa Batlló. Per aquesta raó es demanà el preceptiu permís d'intervenció arqueològica, segons l'article 47 i següents de la Llei 9/1993 de 30 de setembre, del patrimoni cultural català i el Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

La resolució autoritzà la intervenció arqueològica preventiva entre els dies 11 i 29 de juliol de 2016 sota la direcció de l'arqueòleg Adrià Cubo Córdoba. Posteriorment es va demanar una pròrroga per fer el tractament de les restes documentades entre els dies 16 d'agost i 16 de setembre de 2016 segons l'informe de petició de tractament de restes presentat[1] i finalment una darrera pròrroga realitzada entre el 20 de juliol i el 10 d'agost de 2018. Totes dues pròrrogues foren dirigides igualment per l'arqueòleg Adrià Cubo Córdoba.

[1] CUBO CÒRDOBA, Adrià. Informe d'afectació de les estructures documentades a la intervenció arqueològica al passeig de Gràcia, 43. Casa Batlló de Barcelona (Barcelonès). Informe presentat a la Generalitat de Catalunya el 29 de juliol de 2016 (inèdit)

Emplaçament

La zona on es va intervenir arqueològicament es situa a la finca núm 43 del Passeig de Gràcia al districte de l'Eixample de Barcelona.

L'edifici es una construcció singular conegut com a ***Casa Batlló***, edifici declarat BCIN segons Decret 1794/1969, 24-7,BOE. 20-8-1969. També està inclòs al Pla Especial de Protecció del patrimoni Arquitectònic i Catàleg del Districte 2, núm. D'element 165, Nivell A (identificador 1519). Les seves coordenades UT ETRS89 són X: 430158.7, Y: 4582548.5 i Z: 29,10 m snm.

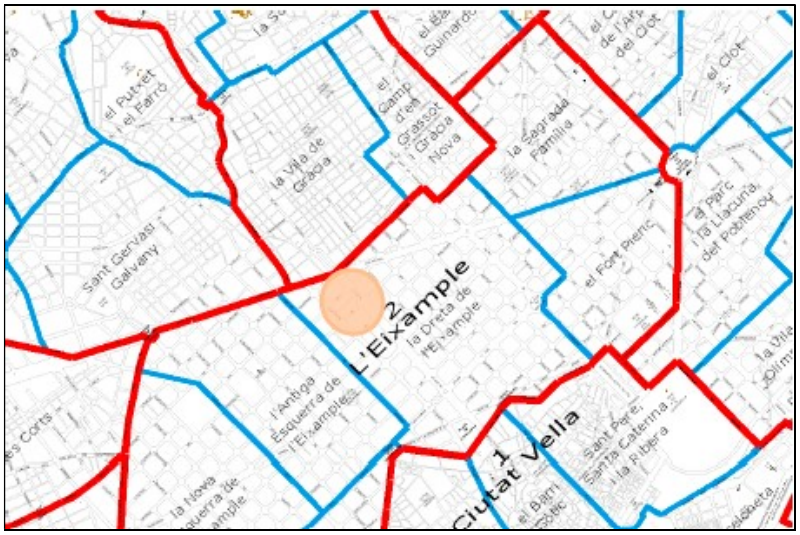

Ubicació i emplaçament de la intervenció

Imatge de Google Earth amb indicació de la situació de la Casa Batlló

Promotor

La intervenció arqueològica fou promoguda per CASA BATLLÓ SLU i executada per CONSTRUCTORA D'ARO, sota les directrius tècniques dels Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat de Catalunya i del Servei d'Arqueologia de la Ciutat de Barcelona i gestionada per ARQUEÒLEGS.CAT (CATARQUEÒLEGS,SL), encarregant-se de la direcció de les tasques l'arqueòleg Adrià Cubo Córdoba amb l'ajut de la tècnica arqueòloga Júlia Miquel i López.

3.- MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA

Notícies històriques

Justificació i antecedents arqueològics previs

El lloc on es situa la finca es troba en una Zona d'Interès Arqueològic, per tant d'acord amb la normativa municipal s'ha de realitzar una intervenció arqueològica preventiva la qual es justifica i fonamenta en els següents punts:

A nivell genèric, es troba a l'*Ager* de la ciutat romana de *Barcino* i fora del recinte emmurallat medieval.

Es tracta d'un edifici inclòs al vigent Catàleg del Patrimoni Arquitectònic, Histórico-Artístic de la ciutat de Barcelona de l'any 1979: Categoria A, , fitxa núm. 358 i declarat BCIN per Decret 1794/1969, 24.7, BOE 20.8.1969,

Edifici Inclòs al Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic i Catàleg del Districte 2, núm. d'element: 165, Nivell A (identificador 1519).

La finca objecte de la present intervenció arqueològica fou construïda inicialment l'any 1877, però fou objecte d'una profunda reforma per l'arquitecte Antoni Gaudí entre 1904 i 1906 que li va donar l'aspecte actual convertint-la en un clar exemple arquitectura modernista.

La façana es resol conjuntament amb part de la coberta i en destaquen la tribuna de la planta principal, els balcons amb barana que recorda una màscara i el tractament ondulat de la resta de paraments, revestida de trencadís i discos de diferents grandàries que li donen una imatge de tela ondulant i que reflecteixen de diferents maneres la llum del sol en un intent de semblar la superfície del mar. El coronament és especialment impactant, que recull part de les golfes, ja que està fet amb escates de ceràmica vidriada i en les formes sinuoses l'insereix una torreta culminada per una creu de ceràmica.

Menys rica, però també molt interessant, és la façana posterior. Hi destaquen els elements de forja (tancament de la planta principal respecte de la terrassa i de les baranes de les altres plantes) i especialment els ceràmics de coronament i l'unió amb la coberta.

També l'han l'esmentar la riquesa dels espais interiors, la decoració que encara es conserva a la planta principal (i només en petita part a la resta de plantes), així com la disposició dels celoberts i l'escala de veïns d'una gran riqueza espacial i formal. La decoració d'aquests espais, l'aplacat ceràmic, disminueix la intensitat de color en sentit descendent per tal d'aconseguir que la llum que entgra pel lluernari es reparteixi de manera homogènia.

Com a antecedents arqueològics únicament es pot parlar d'una intervenció l'any 2014 al subsòl del soterrani (Codi 112/14) durant la qual es va localitzar una estructura d'època contemporània, concretament un mur/claveguera que es corresponia amb la finca.

Finalment, destacar que també al subsòl es conserva una fresquera que al present projecte de rehabilitació es contempla preservar.

A l'esquerra vista de la façana principal i a la dreta la façana posterior de la Casa Batlló

Projecte d'intervenció arqueològica

El dia 13 de juliol de 2016 es va iniciar la intervenció arqueològica preventiva dins la finca núm 43 del passeig de Gràcia, a la *Casa Batlló*, seguint les directrius consignades al **Projecte d'Intervenció Arqueològica** redactat pel Servei d'Arqueologia de Barcelona[2]. Les tasques arqueològiques foren sota la direcció de l'arqueòleg Adrià Cubo Córdoba i la tècnica arqueòloga Júlia Miquel i López, ambdós de l'empresa ARQUEÒLEGS.CAT, SL i per encàrrec de CASA BATLLÓ.SLU.

[2] Ajuntament de Barcelona. Servei d'Arqueologia de Barcelona. **Projecte d'Intervenció Arqueològica, Passeig de Gràcia, 43. Casa Batlló. Districte de l'Eixample. Barcelona (Barcelonès)**, redactat el juny de 2016 (inèdit) Codi d'Intervenció: 083/16.

La intervenció arqueològica finalment es va portar a terme en tres fases. La primera fase es realitzà entre els dies 11 i 29 de juliol de 2016. En aquesta fase es va poder exhumar diferents estructures que foren objecte del preceptiu informe d'afectació. El tractament de les estructures aparegudes van motivar la realització d'una segona fase d'intervenció arqueològica per controlar la seva afectació i que es portà a terme entre els dies 16 d'agost i 16 de setembre de 2016. Finalment es va realitzar una tercera i darrera fase d'intervenció arqueològica que es portà a terme entre el 20 de juliol i el 10 d'agost de 2018.

Metodologia

Les tasques arqueològiques es realitzaren seguint el mètode de registre de les dades que facilita l'excavació proposat per E.C. Harris i A. Carandini, modificat a partir de la pràctica arqueològica en aquest tipus de jaciments i de les circumstàncies concretes de l'excavació. Per al registre objectiu dels elements i estrats que s'exhumen es realitza una numeració correlativa d'aquests denominats *Unitat Estratigràfica* (UE) que individualitza uns dels altres i de la que es realitza una fitxa. Paral·lelament al registre estratigràfic, s'ha dut a terme el corresponent aixecament planimètric. Així mateix, com és habitual, s'ha realitzat un reportatge fotogràfic en format digital.

4.- TASQUES ARQUEOLÒGIQUES REALITZADES

La intervenció arqueològica consistí en el control i excavació arqueològica, en el marc del projecte executiu, de la realització d'una nova escala i ascensor adaptat i sales tècniques en soterrani a la casa Batlló que comportaven realitzar un pou i el rebaix del soterrani.

Donades les especials característiques de la finca es va estimar necessari el realitzar un control i seguiment arqueològic durant l'execució de les obres al subsòl que comportava realitzar el rebaix del terreny fins a una cota que variava segons el sector i que anava des de el 70 cm fins els 3,50 m rebaixats respecte la cota inicial del soterrani

A nivell metodològic es va dividir l'àrea d'intervenció arqueològica en tres sector per tal de distingir les diferents actuacions donat que no et tractava d'un rebaix en extensió del soterrani.

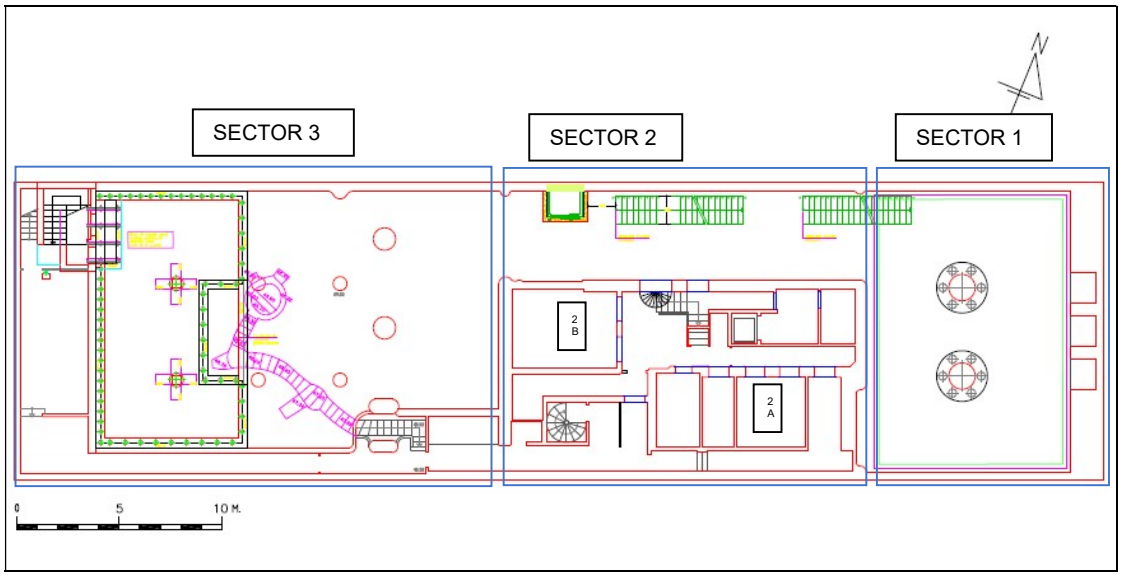

Planta general del soterrani amb indicació dels diferents sectors d'intervenció

Els rebaixos als espais del soterrani es van fer de forma mecànica i quan es van localitzar restes arqueològiques aquestes van ser delimitades, netejades i documentades de forma manual aplicant la metodologia adient segons el moment i decidida pel director de la intervenció amb l'acord del Servei d'Arqueologia de Barcelona.

Primera fase

Aquesta fase es va fer entre els dies 11 i 29 de juliol de 2016. Primerament es va procedir, a nivell metodològic a subdividir el soterrani on s'havia d'intervenir en tres sector, donat que no estava previst realitzar un rebaix general de forma immediata.

D'aquesta manera el **Sector 1** marcava l'espai on es trobaven les antigues carboneres de la finca, a la zona més propera al carrer.

El **Sector 2** es troba conformat per diferents àmbits interns als qual s'accedia des del passadís que comunicava els sectors 1 i 3, descendint per unes petites escales.

Finalment el Sector 3 ocupava un ampli espai que es trobava a partir de l'escala per on s'accedia al soterrani des de la planta baixa de la finca.

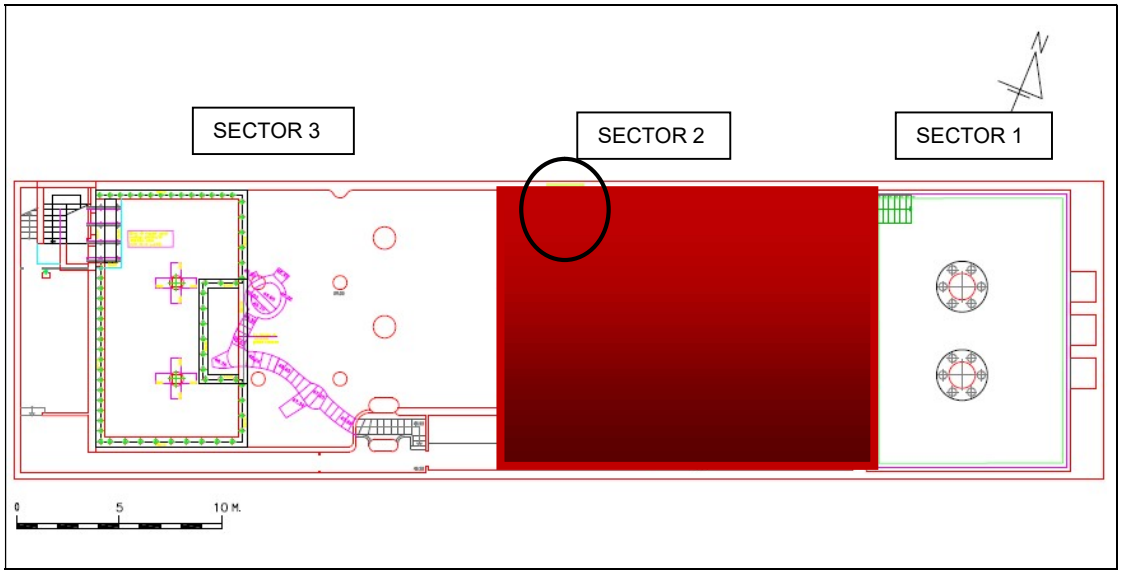

Vista de la situació del Sector 2. Encerclat el pou per l'ascensor

Primer de tot es va documentar el pou on s'havia de construir l'ascensor i que s'ubicava al **Sector 2**.

En el moment d'iniciar la intervenció el pou per fer l'ascensor ja s'havia realitzat en gairebé tota la seva totalitat, de manera que únicament fou possible documentar els perfils així com el rebaix del perfil Nord que es trobava a peus de la mitgera.

Vista del Sector 2 amb el pou per l'ascensor

D'aquesta manera es va poder establir la seqüència de la cala realitzada trobant primer un planxé de formigó de 13 cm de gruix que feia de paviment seguit d'un nivell de graves de 32 cm de gruix que feia de preparació i finalment les argiles quaternàries i arribant la cala a una fondària de 1,60 metres per unes dimensions de 2,20 x 1,55 metres.

La cala a l'inici de la intervenció i a la dreta un cop finalitzada

Sector 1

Amb data 13 de juliol es va començar a intervenir al Sector 1, es a dir a les antigues carboneres.

Dues vistes del Sector 1 a l'inici del rebaix un cop afectat el planxet de formigó

Les tasques arqueològiques havien de consistir en el control i seguiment del rebaix de 0,70 metres des del nivell actual del soterrani. D'aquesta manera es va procedir a afectar un planxet de formigó (UE 100) de 20 cm de gruix i que cobria tot l'espai, sota el qual es troba un nivell de graves i terra compactades (UE 101) d'uns 4 cm de gruix.

Vista del nivell de graves compactades UE 101

Sota les graves compactades (UE 101) s'arribà a una capa d'argiles compactades barrejades amb pedres de consistència molt dura i color marró vermellós (UE 102)

Vista del nivell d'argiles UE 102 a l'esquerra i a la dreta el seu rebaix fins a cota d'afectació

Durant el rebaix es va detectar un col·lector contemporani de plàstic (UE 113) el qual partia des de la cantonada Sud-est del sector i anava a desembocar a una arqueta rectangular també contemporània (UE 105) situada a peus del mur de façana de la finca.

Aquesta arqueta reaprofitava una canalització anterior (UE 103) consistent en una claveguera amb parets de maons amb tapa de pedra consistent en blocs rectangulars lligats amb morter. Es va documentar una llargada de 6 metres, dels quals conserva la tapa en el seu tram final de 4,80 metres, excepte en una

de les pedres que fou trencada per imbricar una petita arqueta de maons. Té una amplada de 0,60 metres i la seva amplada interior és de 0,40 metres.

Dues vistes del primer tram de la canalització UE 103 on es veu la tapa de pedra

Al costat Sud de l'arqueta UE 105 i tallada pel mur de façana es trobà les restes d'un petit dipòsit de maons amb arrebossat de morter de calç i que conservava tres de les quatre parets i el fons de rajoles vermelles.

Vista en planta del dipòsit UE 106

Continuant amb el rebaix seguint des del quadrant Sud est en direcció al passadís es va detectar una estructura de maons que anava agafant forma circular, per la qual cosa es va delimitar amb l'ajut de la màquina bob-cat que realitzava el rebaix i també utilitzant mitjans manual per tal de documentar correctament l'element aparegut.

Vista de l'element circular durant la seva delimitació

La neteja de l'element va permetre determinar que es tractava d'una antiga cisterna circular (UE 108), que presenta un diàmetre interior de 2,78 m bastida amb maons, essent una estructura excavada a les argiles, és a dir que només té paret vista a l'interior de l'estructura i que aquestes conserven revestiment de color banc. Conserva també, encara que molt precàriament l'arrencament de la volta de maons i al sondeig per determinar la seva potència es va arribar fins a 2,40 m de fondària. Quan al seu rebliment, es va poder afectar successives capes de runa contemporània (UE 117), terra fosca (UE 118), sorres (UE 119) i finalment un sediment fosc propi dels fons dels pous morts o fosses sèptiques (UE 120), que van fer pensar que en una època posterior a la seva construcció fou reaprofitada de cisterna a pou mort.

Vista del sondeig a l'interior de la cisterna (UE 108)

Un cop identificat l'element UE 108 es va procedir a continuar amb la excavació de la canalització UE 103 a l'espai situat entre les columnes. Es va poder observar que en aquest nou tram excavat la canalització no conservava la seva

tapa de pedra, podent observar les parets i el fons. També es va poder trobar un sifó quadrat de maons i arrebossat de morter de calç utilitzat com a sobreeixidor dels líquids emmagatzemats dins la cisterna UE 108.

Un cop netejat tot el tram conservat de la canalització UE 103 es va poder observar en detall el sifó UE 120 i la seva relació amb la claveguera UE 103 ja que aquesta es trobava relacionada amb la cisterna donat que al seu interior es va construir l'arqueta sifònica de la qual partia la canalització marcant un pendent en direcció al carrer.

Vista de l'arqueta sifònica a la canalització UE 103 i la claveguera de maons (UE 112)

També U amb tapa també de maons (UE 112) que connectava amb la canalització UE 103 i que marcava pendent cap a l'exterior, es a dir que recollia part de les aigües de la canalització UE 108.

Vista en planta de la claveguera UE 112 i la seva connexió amb la claveguera UE 103

A la banda oposada a la cisterna (UE 108) es va documentar també una canalització de maons (UE 110) que connectava amb la cisterna per mitjà d'una trapa consistent en una pedra situada de forma obliqua i que segurament és un element original de quan l'element funcionava com a dipòsit o cisterna.

Vista de la canalització UE 110 en planta i el seu alçat i posició dins la cisterna

Seguidament i per indicació de la direcció facultativa i el Servei d'Arqueologia de Barcelona es va decidir buidar i excavar totalment l'interior de la cisterna circular UE 108.

Diferents imatges del procés d'excavació de l'interior de la cisterna UE 108

Un cop excavada la cisterna UE 108 i delimitat i netejat la resta dels elements documentats es va procedir a la seva documentació gràfica i fotogràfica per tal de poder realitzar el pertinent informe d'afectació, donat que ultra passaven la

cota d'afectació de l'obra. Aquesta circumstància comportava el rebaix en uns centímetres del coronament de la cisterna, el desmuntatge de la tapa de la claveguera UE 103 i el rebaix de la claveguera UE 112,

Vista del Sector 1 un cop documentats els elements apareguts

Segona Fase

L'informe d'afectació d'estructures fou presentat el 29 de juliol de 2016 i amb aquest es va sol·licitar una pròrroga de la intervenció arqueològica per tal de realitzar el tractament de les restes i continuar amb les tasques de control i seguiment.

Amb data 3 d'agost de 2016 es va donar resolució a l'expedient i es va autoritzar una pròrroga a realitzar entre els dies 16 d'agost i 16 de setembre de 2016.

La segona fase va consistir en controlar el tractament de les restes aparegudes al Sector 1 i el rebaix del Sector 3.

Les tasques van començar per fer el seguiment del desmuntatge parcial dels elements del Sector 1 així com la seva protecció amb geotèxtil.

Es va començar per protegir l'interior i les parets internes de la cisterna UE 108.

Protecció de l'element amb geotèxtil

Seguidament es va procedir a repicar el coronament de la cisterna amb un martell elèctric fins arribar a la cota d'afectació marcat per l'obra, per tal de poder fer la nova pavimentació.

Un cop fet d'aquesta manera es va procedir a omplir la cisterna amb terra i pedres i una nova capa de geotèxtil per, seguidament, completar el cobriment amb graves.

Diferents imatges del procés de tractament de la cisterna UE 108

Quan a la resta dels elements documentats es va procedir a desmuntar la tapa de lloses de pedra de la claveguera UE 103 i a protegir l'interior i les parets amb geotèxtil.

Imatges del desmuntatge de la tapa de la claveguera UE 103 i la protecció amb geotèxtil del seu interior i les parets

El mateix tractament que els anterior elements va rebre també la claveguera de maons UE 112, que fou parcialment desmuntada amb el compressor elèctric fins arribar a la cota d'afectació de l'obra i posteriorment fou protegida amb geotèxtil a l'igual que la resta dels elements documentat al Sector 1.

Seguidament es va deixar preparat el sector per tal de continuar amb el desenvolupament de l'obra que consistí en soterrar diferents elements i realitzar una nova pavimentació del soterrani.

Vista de la claveguera UE 112 i el procés de desmuntatge parcial

Seguidament es va procedir a intervenir al Sector 3 situat en primer terme de l'accés al soterrani des de la planta baixa.

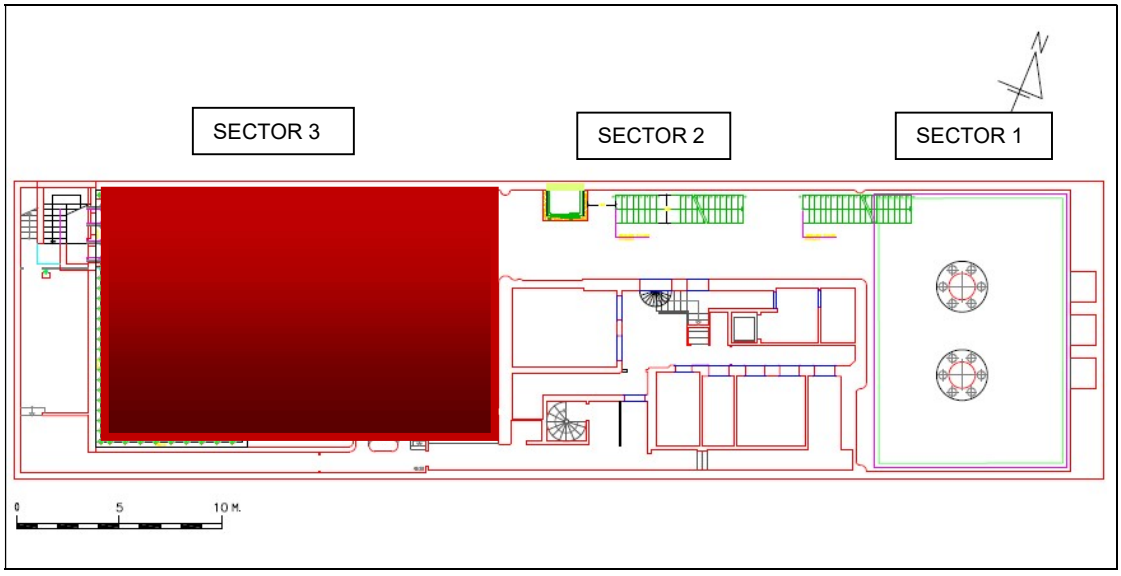

Planta general amb indicació dels sector i marcat en vermell el Sector 3

Les tasques a realitzar en aquest sector van consistir en el control i seguiment del rebaix general del sector amb mitjans mecànics per tal de determinar la existència o no d'elements arqueològics.

El substrat excavat estava format per una successió de nivells d'argila quaternària estèril amb un increment de la presència de nòduls de tortorà a mesura que s'anava aprofundint fins arribar a la cota necessària per tal d'instal·lar la maquinària prevista.

El rebaix resultà negatiu d'estructures i elements arqueològics i va assolir una fondària total de 3,50 metres respecte la cota inicial del soterrani.

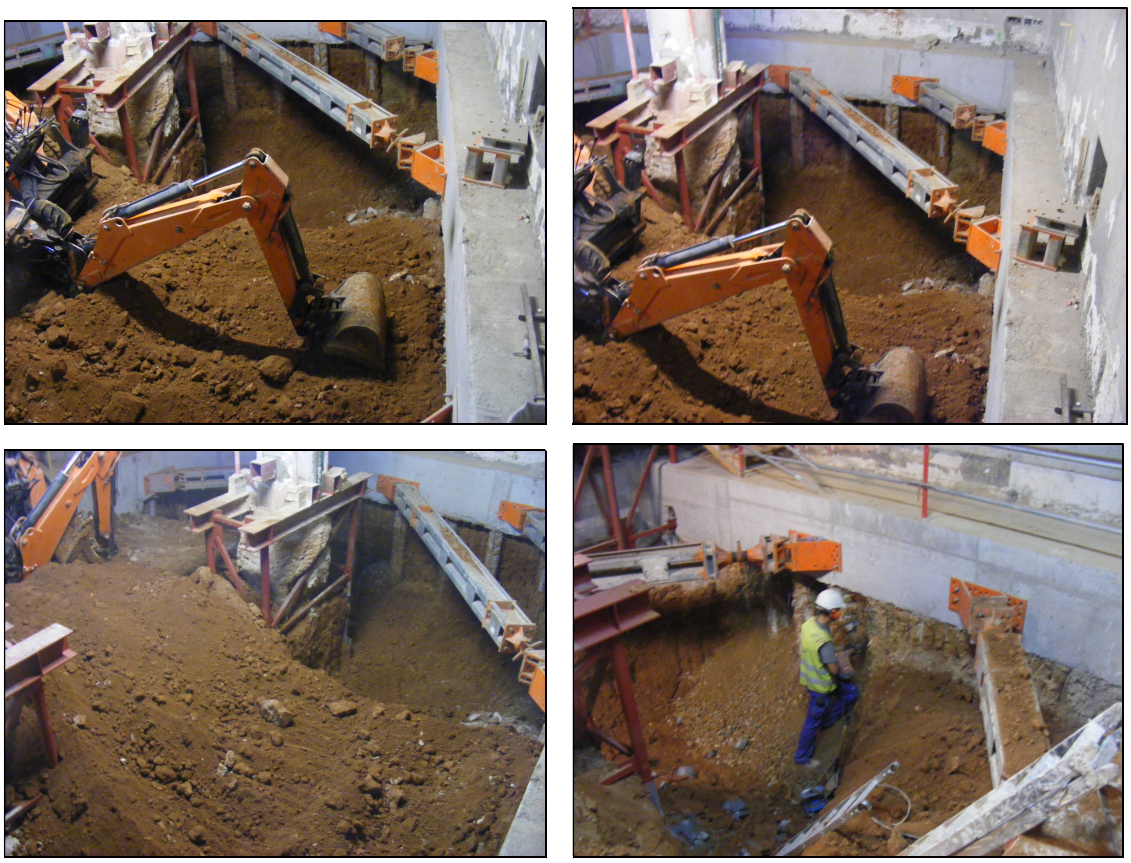

Diferents imatges del rebaix realitzat al Sector 3

Tercera Fase

Aquesta fase es va realitzar entre els dies 19 de juliol i 10 d'agost de 2018 i consistí bàsicament en el rebaix de l'interior de dues petites habitacions (2A i 2B) localitzades en el sector 2.

La primera (2A) amida 3.4 metres de llarg per 1.5 metres d'ample i els treballs s'iniciaran amb el picat d'un paviment de ciment (UE 203), documentat per sota un nivell de runa contemporània d'uns 25 cm de gruix (UE 204). Per sota es documentaven les argiles quaternàries que apareixen tallades per la fonamentació de les parets laterals que definien aquest espai rectangular.

Àmbit 2A al finalitzar el rebaix.

La segona de les habitacions (2B) mesurava 5.5 metres de llarg per 3,8 metres d'ample i de forma similar a l'anterior es va extreure un paviment de ciment (UE 203). Per sota apareixia un nivell de reompliment de runa (UE 206) que cobria per una banda les argiles quaternàries (UE 207) i per l'altre una banqueta de fonamentació d'un envà que hauria compartimentat en dos aquest àmbit (UE 208). D'aquesta estructura, de la que es conservaven fins a dues filades de maons massissos, hauria estat desmuntada en època recent.

Àmbit 2B al finalitzar el rebaix.

5.- CONCLUSIONS

Els resultats obtinguts durant el rebaix dels diferents sectors ubicats al soterrani de la finca *Casa Batlló* , espai on es trobaven les antigues carboneres de la finca i altres dependències de la finca ens permet plantejar la possibilitat de que ens trobem davant d'elements bastits anteriorment a la construcció de la finca.

D'aquesta manera l'element circular (UE 108) podria tractar-se d'una cisterna o dipòsit d'aigües relacionat amb els antics Jardins del Tívoli que es trobaven en aquest indret abans d'edificar l'actual finca coneguda com a *Casa Batlló*

Aprofitant que els terrenys fora muralles de Barcelona eren camps que tot just es començaven a parcel·lar i urbanitzar, a partir de mitjan segle XIX es va posar de moda els jardins d'estiu, aquests van ser instal·lacions recreatives que es feien als afores de les ciutats, principalment durant el segle XIX, per tal de donar un espai per a l'esbarjo als seus habitants. Habitualment, tenien jardins on passejar-hi, atraccions (diorames, muntanyes russes, etc.), quioscs de música, teatres temporals, i s'hi feien balls, concerts, representacions teatrals o operístiques, espectacles de circ i varietats, cafès, restaurants, etc.

El fet que fossin atraccions en bona part a l'aire lliure feia que només estiguessin en funcionament durant les temporades de bon temps, habitualment entre el juny i el setembre o octubre. La majoria dels teatres van començar essent barracons o instal·lacions temporals que, amb el temps, van donar pas a noves estructures més sòlides. Alguns d'ells, com el Tívoli, que ja tenien una seu estable, van allargar les temporades al llarg de tot l'any.

L'increment de població a les ciutats va provocar un augment de la demanda de lleure. Els terrenys propers a la ciutat oferien grans espais on instal·lar-s'hi i a un preu més assequible que el centre. D'aquí el seu èxit durant el segle XIX, quan encara no es tractava de grans ciutats i les distàncies per a desplaçar-s'hi eren més petites. L'expansió urbanística i la pressió per a construir en aquests terrenys, a més dels canvis de gust del públic, va fer que, a poc a poc, aquests espais anessin desapareixent.

En són exemples els: Camps Elisis de Lleida, els Jardins d'Euterpe de Reus i els nombrosos jardins aixecats vora el futur Passeig de Gràcia de Barcelona.

Els jardins i teatres d'estiu que van existir a Barcelona, van ser els que es donen a continuació. Llevat del Novedades (tancat el 2006) i el Tívoli (encara en actiu), tots han desaparegut). Estrictament, el Novedades i Eldorado van ser teatres de temporada completa, com després ho van ser alguns dels que van començar com a teatres d'estiu, però es donen aquí com a teatres ubicats a la mateixa zona

A mitjans del segle XIX el passeig de Gracia era encara una carretera arbrada de poc més de dos quilòmetres que unia el Portal de l'Àngel (una de les entrades de la muralla de Barcelona) amb la vila gracienca. Als inicis dels anys 1840's l'anomenat *Criadero,* de propietat municipal, situada a l'alçada del tram Gran Via-Diputació del costat Besòs, era l'única àrea de lleure creada a la vora del passeig. Era en realitat un planter d'arbres habilitat per a fer-hi passejades però destinat bàsicament a la reposició els exemplars malmesos o morts de les fileres arbrades del passeig

Els ***Jardins del Tívoli*** com molt d'altres jardins documentats per aquest sector es van construir l'any 1849 i van existir fins el 1873 i ocupaven tota l'actual illa de Consell de Cent-València-Passeig de Gràcia-Rambla de Catalunya, tot i que arribaren fins Diputació i Balmes. El seu propietari va ser Bernat-Agustí de Las Cases, sogre del dramaturg Frederic Soler, Pitarra. El teatre es va canviar d'ubicació, dintre dels jardins, i el 1875 es va obrir, ja com a teatre estable, al seu emplaçament actual, al carrer de Casp, on encara funciona.

L'àrea contigua al passeig de Gràcia era dedicada a les flors ornamentals i a la seva venda, mentre que la que quedava rera l'edifici era reservada a arbres i plantes aromàtiques.

Segons una descripció de l'època recollida per Alberto del Castillo pujant pel Passeig de Gràcia a ma esquerra i entre Consell de Cent i València dins d'un solar es van fer el jardins del Tívoli, dit així en record d'un lloc similar que es trobava a Roma. La part central era ocupada per una edificació destinada a vivenda del jardiner i quiosc de begudes, El jardí era dividit en dues meitats, una part era plena de camins amb parterres de flors i la part del darrera era planter d'arbres i plantes aromàtiques.[3]

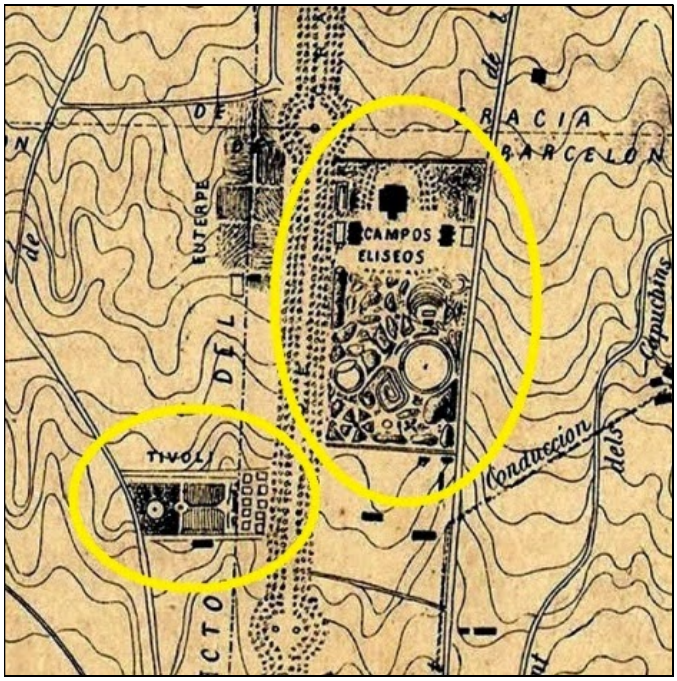

Imatge dels Camps Elisis i els Jardins

[3] Alberto del Castillo (1945) **De la Puerta del Angel a la Plaza Lesseps**

De ben segur aquests jardins i d'altres de similars es deurien instal·lar en indrets on probablement ni hi havia construccions, circumstància que facilitava la construccions d'aquests jardins, nombrosos a la zona, donat que els ciutadans de Barcelona necessitaven espai lliure on passejar i dedicar-se a activitats d'oci i la Barcelona emmurallada d'aleshores no ho permetia.

Probablement aleshores, es devia construir la cisterna UE 108 per tal de tenir una reserva hídrica per regar els jardins. Posteriorment, quan es va bastir la finca, a partir de l'any 1877 la cisterna fou reconvertida en pou mort o fossa sèptica fins que en data posterior fou anul·lada, rebentant la volta de maons i reblint el seu interior amb terra i runa per tal d'obtenir la rasant adequada al nou ús de l'espai. Quan a les canalitzacions UE 103, UE 110 i UE 112 estan clarament relacionades amb la cisterna UE 108 i amb el temps foren a l'igual que la mateixa, reconvertides i fins i tot anul·lades.

6.- BIBLIOGRAFIA

BALAGUER, V. (1865): Las calles de Barcelona, 2 volums. Barcelona

CIRICI, A. (1971) Barcelona pam a pam. Editorial Teide, Barcelona.

GALERA, M.; ROCA, F.; TARRAGÓ, S. (1982) Atlas de Barcelona. Barcelona.

GARCÍA I ESPUCHE, A. I GUÀRDIA I BASSOLS, M. (1986) Espai i societat a la Barcelona pre-industrial. Edicions de la Magrana, Barcelona.

MATAS, Jaume (Dir.) (1995) Historia de Barcelona. Desde su fundación al siglo XXI.

PLADEVALL, A. (1982): "Barcelona i el Barcelonès" a *Gran geografia comarcal de Catalunya. El Barcelonès i el Baix Llobregat.* Volum 8. Obra dirigida per J. Carreras i Martí. Barcelona. Pàg.11-14.

SOBREQUÉS I CALLICÓ, Jaume (Dir.) (1992) Història de Barcelona. Volum 1 *La ciutat antiga*, Volum 2 *La formació de la Barcelona medieval* Volum 3 *La ciutat consolidada (segles XIII-XV),* Volum 4 *Barcelona dins de la Catalunya moderna (segles XVI-XVII).* Ajuntament de Barcelona i Enciclopèdia Catalana, Barcelona.

ANNEX I. FITXES D' UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

ANNEX 1.- FITXES D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

☐ **Estructura**

○ **Estrat**

△ **Retall**

SECTOR 1

☐ **U.E. 100**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobreix a 101
DESCRIPCIÓ: Planxé de formigó de 20 cm de gruix que fa de paviment de tot el sector.
CRONOLOGIA: Contemporània. Mitjan segle XX

○ **U.E. 101**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estrat
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 100
Cobreix a 102
DESCRIPCIÓ: Capa de graves compactades per assentar el planxé UE 100 de 4 cm de gruix.
CRONOLOGIA: Contemporània. Mitjan segle XIX

○ **U.E. 102**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estrat
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 101
Cobreix a 103, 108, 110, 111
DESCRIPCIÓ: Terra argilosa color marró que anivella el sector i del qual no s'ha excavat en la seva totalitat
CRONOLOGIA: Contemporània. Mitjan segle XIX

☐ **U.E. 103**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 102
S'adossa a 108
DESCRIPCIÓ: Canalització bastida amb parets de maons de 35 cm d'alçada i tapa de lloses de pedra. Conserva una llargada de 5,70 m i una amplada de 0,60 m,
CRONOLOGIA: Contemporània. Inicis segle XX

△ **U.E. 104**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Negatiu
DISTINCIÓ: Retall
POTÈNCIA: 0,70 m

SEQÜÈNCIA FÍSICA: Talla a 102
Reomplert per 103
DESCRIPCIÓ: Trinxera de fonamentació per construir la claveguera UE 103.
CRONOLOGIA: Contemporània. Inicis segle XX.

□ **U.E. 105**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 102
Talla a 103
DESCRIPCIÓ: Arqueta de secció quadrada realitzada amb maons tipus "gero" que condueix la claveguera UE 103.
CRONOLOGIA: Contemporània. Mitjan segle XX.

□ **U.E. 106**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 102
Talla a 103
DESCRIPCIÓ: Dipòsit modern parcialment conservat de planta quadrada amb el fons de rajoles quadrades vermelles i parets de maons arrebossats amb ciment.
CRONOLOGIA: Contemporània. Mitjan segle XX.

△ **U.E. 107**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Negatiu
DISTINCIÓ: Retall
POTÈNCIA: 30 cm
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Talla a 102
Reomplert per 106
DESCRIPCIÓ: Trinxera de construcció del dipòsit UE 106
CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

□ **U.E. 108**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 102
Reomple a 109
DESCRIPCIÓ: Antiga cisterna reconvertida en fossa sèptima o pou mort. Consisteix en una estructura circular excavada a les argiles amb parets de maons que conserven revestiment blanc. Les seves dimensions interiors son de 2,78 m de diàmetre i conserva part de l'arrencament de la volta de maons en gairebé tot el seu perímetre. El seu fons està estimat en 2,40 metres. Té practicats dos orificis oposats per introduir i evacuar aigües
CRONOLOGIA: Contemporània. Mitjan segle XIX

△ **U.E. 109**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Negatiu
DISTINCIÓ: Retall
POTÈNCIA: 2,50
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Talla a 102
Reomplert per 108
DESCRIPCIÓ: Trinxera de construcció del dipòsit UE 108
CRONOLOGIA: Contemporània. Mitjan segle XX

□ **U.E. 110**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 102
S'adossa a 108
DESCRIPCIÓ: Element de desguàs consistent en una canalització de maons d'amplada interior de 40 cm i que connecta amb la cisterna (UE 108) per mitjà d'una trapa de 22 cm d'amplada amb una peça de pedra situada obliquament.
CRONOLOGIA: Contemporània. Mitjan segle XIX

△ **U.E. 111**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Negatiu
DISTINCIÓ: Retall
POTÈNCIA: 0,40 m
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Talla a 102
Reomplert per 112
DESCRIPCIÓ: Trinxera de construcció de la claveguera UE 112
CRONOLOGIA: Contemporània. Mitjan segle XX

□ **U.E. 112**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Reomple a 111
S'adossa a 103
DESCRIPCIÓ: Claveguera de maons i perfil en U, conserva part de la seva tapa de maó pla i una trajectòria E/W. S'ha documentat una llargada de 1,05 m i presenta una amplada total de 30 cm amb una alçada de 0,32 cm
CRONOLOGIA: Contemporània. Mitjan segle XX

□ **U.E. 113**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 102
Talla a 105

DESCRIPCIÓ: Col·lector modern de plàstic que talla l'arqueta UE 105 i es desplaça obliquament pel costat Sud del Sector 1
CRONOLOGIA: Contemporània. Finals segle XX

- **U.E. 114**
  SECTOR: 1
  DEFINICIÓ: Estrat
  SEQÜÈNCIA FÍSICA: Reomple a 103
  DESCRIPCIÓ: Estrat de rebliment de la claveguera UE 103
  CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

- **U.E. 115**
  SECTOR: 1
  DEFINICIÓ: Estrat
  SEQÜÈNCIA FÍSICA: Reomple a 110
  DESCRIPCIÓ: Estrat de rebliment del desguàs UE 110
  CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

- **U.E. 116**
  SECTOR: 1
  DEFINICIÓ: Estrat
  SEQÜÈNCIA FÍSICA: Reomple a 112
  DESCRIPCIÓ: Estrat de rebliment de la claveguera UE 112
  CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

- **U.E. 117**
  SECTOR: 1
  DEFINICIÓ: Estrat
  SEQÜÈNCIA FÍSICA: Reomple a 108
  Cobreix a 118
  DESCRIPCIÓ: Estrat de rebliment de la cisterna UE 108 format per terra, pedres i runa
  CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

- **U.E. 118**
  SECTOR: 1
  DEFINICIÓ: Estrat
  SEQÜÈNCIA FÍSICA: Reomple a 108
  Cobert per 117
  Cobreix a 119
  DESCRIPCIÓ: Estrat de rebliment de la cisterna UE 108 format per terra marró fosc.
  CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

- **U.E. 119**
  SECTOR: 1
  DEFINICIÓ: Estrat
  SEQÜÈNCIA FÍSICA: Reomple a 108
  Cobert per 118
  Cobreix a 120

DESCRIPCIÓ: Estrat de rebliment de la cisterna UE 108 format per sorres de platja molt contaminades
CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

○ **U.E. 120**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estrat
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Reomple a 108
DESCRIPCIÓ: Estrat de rebliment del desguàs UE 110 format per un sediment negre d'uns 20 cm de potència.
CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

□ **U.E. 121**
SECTOR: 1
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: S'adossa a 108
DESCRIPCIÓ: Sifó quadrat bastit amb maons i arrebossat amb ciment col·locat a l'interior de la cisterna UE 108 per fer de sobreeixidor del contingut i poder evacuar-lo a la claveguera UE 103
CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

SECTOR 2

□ **U.E. 200**
SECTOR: 2, Cala Ascensor
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobreix a 201
DESCRIPCIÓ: Planxé de formigó de 13 cm de gruix que feia de paviment del sector.
CRONOLOGIA: Contemporània. Segona meitat segle XX

○ **U.E. 201**
SECTOR: 2. Cala Ascensor
DEFINICIÓ: Estrat
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 200
Cobreix a 202
DESCRIPCIÓ: Nivell de graves compactades amb morter de 32 cm de gruix per preparar la pavimentació
CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

○ **U.E. 202**
SECTOR: 2. Cala Ascensor
DEFINICIÓ: Estrat
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 201
DESCRIPCIÓ: Estrat Format per argiles fines i de consistència plàstica que baixen 1,15 metres fins a finalitzar la cala. Per les seves característiques i absència de material es pot interpretar com a natural.
CRONOLOGIA: Quaternari.

□ **U.E. 203**

SECTOR: 2, 2A i 2B
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobreix a 204, 206, 208
DESCRIPCIÓ: Paviment de ciment.
CRONOLOGIA: Contemporània. Segona meitat segle XX

○ **U.E. 204**
SECTOR: 2. 2A
DEFINICIÓ: Estrat
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 203
Cobreix a 205
DESCRIPCIÓ: Nivell de terres barrejades amb runa.
CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

○ **U.E. 205**
SECTOR: 2. 2A
DEFINICIÓ: Estrat
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 204
DESCRIPCIÓ: Estrat Format per argiles fines i de consistència plàstica. Per les seves característiques i absència de material es pot interpretar com a natural.
CRONOLOGIA: Quaternari.

○ **U.E. 206**
SECTOR: 2. 2B
DEFINICIÓ: Estrat
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 203
Cobreix a 205
DESCRIPCIÓ: Nivell de terres barrejades amb runa.
CRONOLOGIA: Contemporània. Segle XX

○ **U.E. 207**
SECTOR: 2. 2B
DEFINICIÓ: Estrat
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobert per 203
DESCRIPCIÓ: Estrat Format per argiles fines i de consistència plàstica. Per les seves característiques i absència de material es pot interpretar com a natural.
CRONOLOGIA: Quaternari.

□ **U.E. 208**
SECTOR: 2, 2A i 2B
DEFINICIÓ: Estructura
SEQÜÈNCIA FÍSICA: Cobreix a 204, 206, 208
DESCRIPCIÓ: Banqueta de fonamentació d'una envà de maons .
CRONOLOGIA: Contemporània. Primera meitat segle XX

ANNEX 2: REPERTORI FOTOGRÀFIC

SECTOR 1

Núm.	Descripció
01	Vista general Sector 1
02	Vista general Sector 1
03	Inici rebaix
04	Inici rebaix
05	Afectació graves UE 101
06	Col·lector UE 113
07	Col·lector UE 113
08	Detall col·lector UE 113
09	Vista quadrant Sud est sector
10	Vista quadrant Sud est sector
11	Vista general rebaix a màquina
12	Vista general rebaix a màquina
13	Vista general rebaix a màquina
14	Claveguera UE 103
15	Claveguera UE 103
16	Claveguera UE 103 i vista general
17	Rebaix quadrant sud
18	Rebaix quadrant sud
19	Dipòsit UE 106
20	Dipòsit UE 106
21	Claveguera UE 103
22	Claveguera UE 113, arqueta UE 105 i col·lector UE 113
23	Cisterna circular UE 108
24	Buidatge interior Cisterna circular UE 108
25	Buidatge de sondeig interior Cisterna circular UE 108
26	Buidatge de sondeig interior Cisterna circular UE 108
27	Connexió clavegueres UE 103, UE 112 i cisterna UE 108
28	Connexió clavegueres UE 103, UE 112 i cisterna UE 108
29	Connexió clavegueres UE 103, UE 112 i cisterna UE 108
30	Connexió clavegueres UE 103, UE 112, cisterna UE 108 i sifó UE 121
31	Detall sifó UE 121
32	Detall sifó UE 121
33	Detall connexió clavegueres UE 103, UE 112 i cisterna UE 108
34	Detall connexió clavegueres UE 103, UE 112 i cisterna UE 108
35	Buidatge interior Cisterna circular UE 108
36	Buidatge interior Cisterna circular UE 108
37	Buidatge interior Cisterna circular UE 108
38	Buidatge interior Cisterna circular UE 108
39	Vista interior cisterna UE 108 durant procés de buidatge
40	Detall sifó UE 121
41	Sifó UE 121 i relació amb cisterna UE 108

42	Desguàs UE 110
43	Vista en planta claveguera UE 103 i sifó UE 121
44	Vista en alçat claveguera UE 103 i sifó UE 121
45	Vista en planta claveguera UE 112 i connexió amb claveguera UE 103
46	Vista general cisterna UE 108
47	Vista interior cisterna UE 108 buidada
48	Vista en alçat del sifó UE 121
49	Vista en alçat del sifó UE 121
50	Vista en alçat del sifó UE 121
51	Vista en alçat del sifó UE 121
52	Vista en planta del sifó UE 121
53	Vista interior de la cisterna UE 108 ja buidada
54	Vita en planta sifó UE 121
55	Vista general zenital estructures documentades
56	Vista general zenital estructures documentades
57	Vista general zenital estructures documentades
58	Vista general zenital estructures documentades
59	Vista general zenital estructures documentades

SECTOR 1. CUBRIMENT ESTRUCTURES

Núm.	Descripció
01	Vista cisterna UE 108
02	Vista cisterna UE 108
03	Protecció amb geotèxtil fons cisterna UE 108
04	Protecció amb geotèxtil parets cisterna UE 108
05	Protecció amb geotèxtil parets cisterna UE 108
06	Protecció amb geotèxtil parets cisterna UE 108
07	Protecció amb geotèxtil parets cisterna UE 108
08	Protecció amb geotèxtil parets cisterna UE 108
09	Cisterna UE 108 protegida
10	Cisterna UE 108 protegida
11	Desmuntatge parcial claveguera UE 103
12	Claveguera UE 112
13	Desmuntatge coronament cisterna UE 108
14	Desmuntatge coronament cisterna UE 108
15	Desmuntatge coronament cisterna UE 108
16	Desmuntatge coronament cisterna UE 108
17	Desmuntatge coronament cisterna UE 108
18	Desmuntatge parcial claveguera UE 103
19	Vista de la cisterna UE 108
20	Afectació tapa superior claveguera UE 103
21	Afectació tapa superior claveguera UE 103
22	Vista interior claveguera UE 103
23	Vista interior claveguera UE 103

24	Afectació tapa superior claveguera UE 103
25	Afectació coronament cisterna UE 108
26	Afectació tapa superior claveguera UE 103
27	Protecció geotèxtil claveguera UE 103
28	Protecció geotèxtil claveguera UE 103
29	Protecció geotèxtil claveguera UE 103
30	Protecció geotèxtil claveguera UE 103
31	Protecció geotèxtil claveguera UE 103
32	Afectació coronament cisterna UE 108
33	Rebliment interior cisterna UE 108
34	Protecció claveguera UE 103
35	Rebliment interior cisterna UE 108
36	Vista desguàs UE 110
37	Vista desguàs UE 110
38	Desmuntatge claveguera UE 112
39	Protecció geotèxtil claveguera UE 112
40	Vista general
41	Protecció claveguera UE 112
42	Protecció claveguera UE 112
43	Protecció claveguera UE 103
44	Protecció claveguera UE 103
45	Protecció claveguera UE 103
46	Protecció interior cisterna UE 108
47	Protecció interior cisterna UE 108
48	Protecció interior cisterna UE 108
49	Graves per interior cisterna UE 108
50	Graves per interior cisterna UE 108
51	Vista arqueta UE 105
52	Graves per interior cisterna UE 108
53	Graves per interior cisterna UE 108
54	Graves per interior cisterna UE 108
55	Graves per interior cisterna UE 108
56	Graves per interior cisterna UE 108
57	Graves per interior cisterna UE 108
58	Vista general sector 1 amb la nova pavimentació
59	Vista general sector 1 amb la nova pavimentació

SECTOR 2, CALA ASCENSOR

Núm.	Descripció
01	Vista general
02	Inici intervenció
03	Rebaix mecànic.
04	Vista final del rebaix
05	Cala realitzada

06	Inici dels treballs a l'àmbit 2A.
07	Vista general al finalitzar el rebaix a l'interior de l'àmbit 2A
08	Imatge on s'observa la seqüència estratigràfica de l'àmbit 2A
09	Banqueta de fonamentació de maons d'una de les parets laterals de l'àmbit 2A
10	Inici dels treballs a l'àmbit 2B.
11	Banqueta de fonamentació de l'envà que compartimentaria l'àmbit 2B
12	Banqueta de fonamentació de l'envà que compartimentaria l'àmbit 2B
13	Detall de la banqueta de fonamentació.

SECTOR 3

Núm.	Descripció
01	Vista general sector
02	Vista general sector
03	Vista general sector
04	Vista inici rebaix sector
05	Inici rebaix
06	Inici rebaix
07	Rebaix a màquina
08	Afectació paviment de formigó
09	Sondeig informatiu
10	Sondeig informatiu
11	Rebaix a màquina
12	Final rebaix
13	Inici rebaix quadrant
14	Rebaix manual
15	Rebaix manual
16	Rasa serveis
17	Rebaix a màquina
18	Vista del rebaix realitzat
19	Vista del rebaix realitzat
20	Vista del rebaix realitzat
21	Vista del rebaix realitzat
22	Reforços estructurals a la fonamentació
23	Reforços estructurals a la fonamentació
24	Vista general rebaix i reforços estructurals
25	Vista general rebaix i reforços estructurals
26	Vista general rebaix i reforços estructurals
27	Vista general rebaix i reforços estructurals
28	Vista general rebaix i reforços estructurals
29	Vista general rebaix i reforços estructurals
30	Vista de detall de la fonamentació del pilar central
31	Vista general de la fonamentació del pilar central
32	Treballs mecànics realitzats a la meitat oriental del sector 3
33	Vista general del rebaix realitzat a la meitat oriental del sector 3

ANNEX 3. PLANIMETRIA

1) Situació

2) Planta general intervenció i restes documentades

3) Planta estructures documentades Sector 1

4) Sector 1. Secció Claveguera UE 103 i Cisterna UE 108

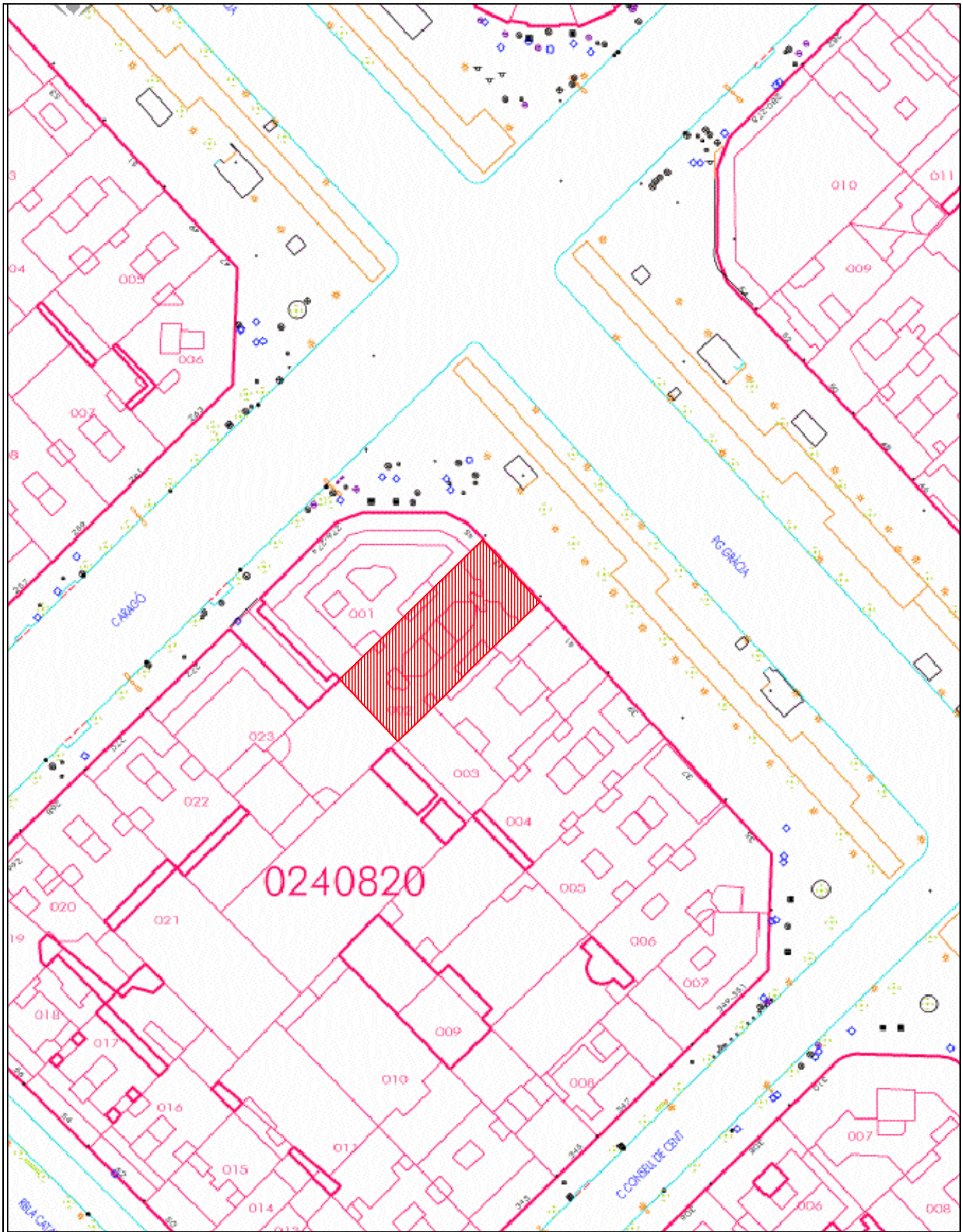

ARQUEÒLEGS.CAT,S L	INTERVENCIÓ 083/16	PASSEIG DE GRÀCIA, 43. CASA BATLLÓ BARCELONA (BARCELONÈS)	Núm.
	PLANTA SITUACIÓ	DIRECCIÓ: ADRIÀ CUBO CÓRDOBA	01
	ESCALA 1:500	JULIOL, 2019	

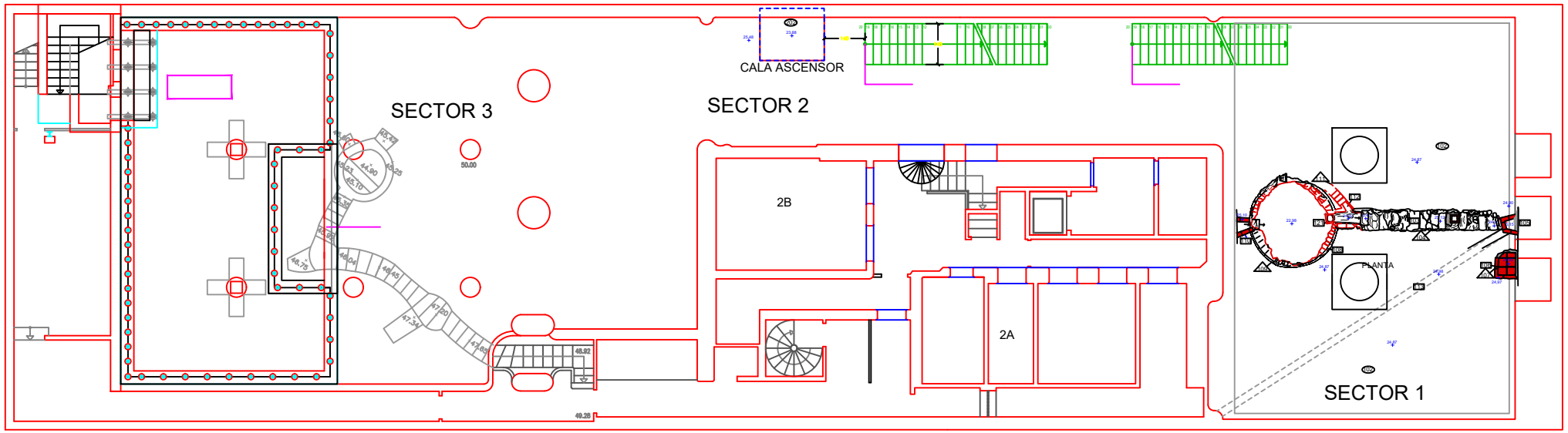

0 5 10 M.

ARQUEÒLEGS.CAT,S L

INTERVENCIÓ 083/16	PASSEIG DE GRÀCIA, 43. CASA BATLLÓ BARCELONA (BARCELONÈS)	Núm.
PLANTA GENERAL INTERVENCIÓ I RESTES DOCUMENTADES	DIRECCIÓ: ADRIÀ CUBO CÓRDOBA DIBUIX I DIGITALITZACIÓ: JÚLIA MIQUEL LÓPEZ	02
ESCALA 1:200	juliol, 2019	

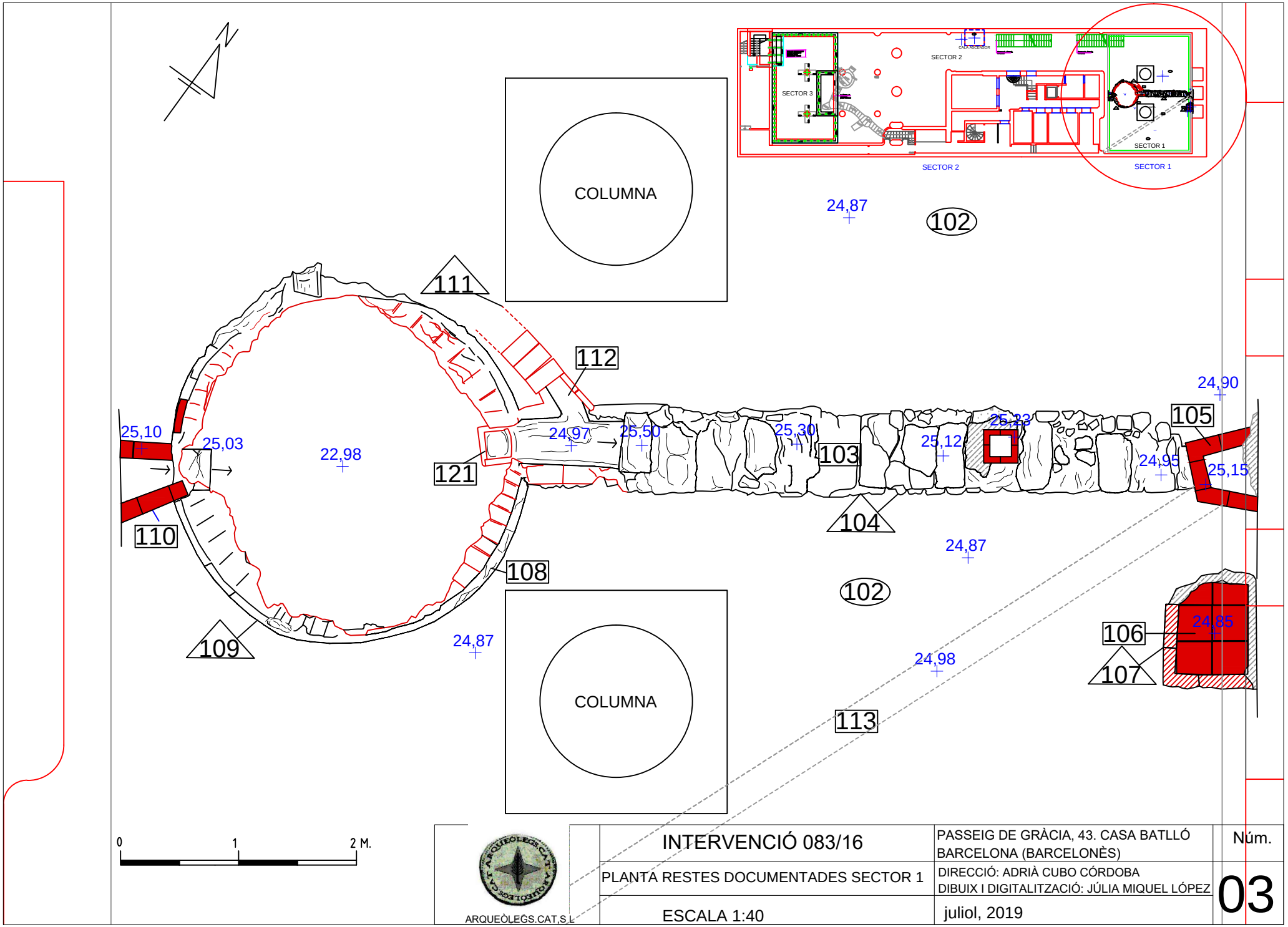

ARQUEÒLEGS.CAT,S.L	INTERVENCIÓ 083/16	PASSEIG DE GRÀCIA, 43. CASA BATLLÓ BARCELONA (BARCELONÈS)
	PLANTA RESTES DOCUMENTADES SECTOR 1	DIRECCIÓ: ADRIÀ CUBO CÓRDOBA DIBUIX I DIGITALITZACIÓ: JÚLIA MIQUEL LÓPEZ
	ESCALA 1:40	juliol, 2019

Núm. 03

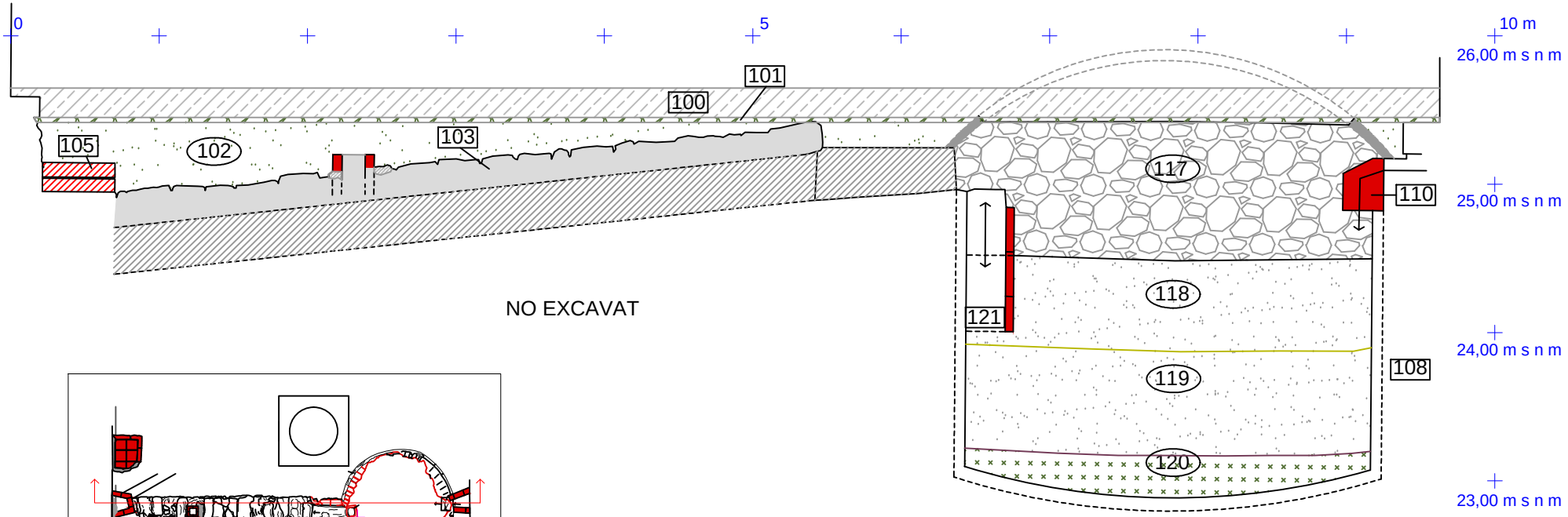

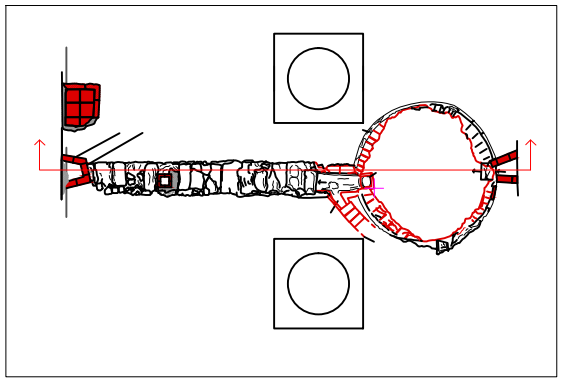

0 1 2 M.

ARQUEÒLEGS.CAT,S L

INTERVENCIÓ 083/16	PASSEIG DE GRÀCIA, 43. CASA BATLLÓ BARCELONA (BARCELONÈS)	Núm.
SECIÓ LONGITUDINAL CLAVEGUERA UE 103 I CISTERNA UE 108	DIRECCIÓ: ADRIÀ CUBO CÓRDOBA DIBUIX: JÚLIA MIQUEL LÓPEZ	04
ESCALA 1:40	juliol, 2016	